

Finlands lag om farliga återfallsförbrytare.

Af Överdirektör A. P. ARVELO

PÅ de förbrytare, vilkas väg går från brott till brott och till följd därav fram och åter mellan straffanstalt och frihet, eller s. k. kroniska förbrytare har ej frihetsstraffet, med mindre det utmätts på livstid eller åtminstone är långvarigt, i allmänhet någon annan specialpreventiv verkan än att de genom straffet isoleras i straffanstalt och därigenom göras ofarliga för samhället under den tid, de kvarhållas i anstalten. Dylika förbrytare, på vilkas sinnesart frihetsstraffet ej förmår inverka vare sig avskräckande eller förbättrande och vilka, ehuru de i straffanstalten vants vid regelbundet arbete, likväl icke kunnat bringas att leva oförvitligt efter frigivningen, äro i flertalet fall personer, hos vilka det är svårt att konstatera någon psykisk undermålighet. För at skydda samhället mot de från sagda förbrytares sida ständigt upprepade brotten och för förhindrande av den fördärvliga inverkan, som dessa förbrytare, medan de äro fria, utöva på sin omgivning är det berättigat, att de isoleras från samhället för längre tid än som vore möjligt enbart genom straff. Denna åtgärd måste dock stå i rätt proportion till den fara, som deras brottslighet innebär. Den får icke ifrågakomma för relativt ringa brott, även om de äro talrika, utan böra brotten till sin natur vara så svårartade, att åtgärden med hänsyn till den fara

de medföra framstår såsom fullt berättigad, innan samhället anlitar denna utväg.

I Finland har i samband med reformeringen av strafflagsstiftningen uppgjorts förslag till skyddsåtgärder mot farliga förbrytare. I förslaget till ny strafflag, 4 kapitlet av dess år 1921 färdigblivna allmänna del, har prof. Allan Serlachius intagit stadganden rörande internering. Enligt förslaget skulle domstol kunna förordna att den, som med eller utan avbrott utstått sammanlagt minst tolv års tukthusstraff och inom fem år efter sitt senaste frigivande begår brott, för vilket han ånyo dömes till tukthus (tukthusstraffets kortaste tid är i förslaget fastställd till fyra år), för såvitt det av omständigheterna kan slutas till att han är farlig för den allmänna säkerheten, i stället för att insättas i fängelse skall intagas i särskild skyddsanstalt för att där förvaras så länge han är att anses som allmänfarlig, dock ej utöver tjugu år och minst den tid, för vilken honom för brottet bort ådömas tukthus. Endast den, som, efter det han blivit dömd till internering i skyddsanstalt, begår nytt brott, vilket är belagt med tukthus, skulle kunna förordnas till intagande i sagda anstalt på livstid. Den som vid gärningens begående på grund av någon varaktig psykisk defekt prövas hava saknat förståndets fulla bruk, ehuru han icke kan anses såsom sinnessjuk, skulle enligt förslaget kunna förordnas till intagande i tvångsasyll så länge hans tillstånd fortfarande är allmänfarligt. Likväl bör interneringen vara i minst två år i fall, där gärningen är belagd med tukthusstraff.

Enligt kriminalstatistiken, voro år 1928 av de vid under rätt till tukthus dömda 2.230 personerna endast 961 eller 43,1 % för första gången och 1 269 eller 56,9 % tidigare straffade samt av de till fängelsestraff dömda 4.162 personerna voro 2.225 eller 53,5 % för första gången och 1.937 eller 46,5 % tidigare straffade. Detta ådagalägger tydligt att bekämpandet av återfallsbrottsligheten för närvarande är en av kriminalpolitikens viktigaste uppgifter.

Därför och utan att invänta den fullständiga reformeringen av strafflagstiftningen, har riksdagen för skyddande av samhället mot dylik brottslighet antagit en lag om farliga återfallsförbrytare.

Lagen är stadfäst den 27 maj 1932. Samma dag utgavs en förordning om lagens verkställighet. Vardera trädde i kraft den 1 juni. *) Lagen och förordningen innehålla följande:

a) Har den, som utstått ovillkorligt frihetsstraff för tre eller flere brott, av vilka för åtminstone ett följt tukthus ej under ett år, eller

b) den, som med eller utan avbrott utstått ovillkorligt frihetsstraff, sammanlagt minst tio år,

inom fem år från det han till fullo utstått det senast ådömda frihetsstraffet, begått brott, för vilket han dömes till tukthus ej under tre år,

skall domstol, där på grund av förekommande omständigheter bör anses, att den sakfällde är för den allmänna eller enskilda säkerheten vådlig, vid straffutmätningen tillika besluta, att den sakfällde kan förordnas att hållas i tvångsinrättning, såsom i denna lag stadgas.

Det ovensagda gäller även där förbrytare, efter det han blivit ovillkorligen fri från tvångsinrättning, förövar nytt brott, för vilket han dömes till tukthus ej under ett år, och han anses vådlig för den allmänna eller enskilda säkerheten. I lagen avsedd förbrytare kallas återfallsförbrytare.

Vid tillämpning av lagen tagas icke s. k. politiska brott i betraktande, ej håller tillämpas den å till tukthus på livstid dömd.

Skall förbrytare åtalas för brott, för vilket han kan förordnas att hållas i tvångsinrättning, bör vederbörande allmänna åklagare införskaffa utredning om under vilka förhållanden förbrytaren begått sina tidigare brott och huru straffet inverkat på honom. Dessa utredningar stå att er-

*) Ett kortare referat publicerat i Recueil de documents en matière pénale et pénitentiaire. Vol. II, livr. 3.

hållas från det arkiv för centralfångregistret som föres å justitieministeriet, till vilket insamlas samtliga handlingar rörande personer som utstått frihetsstraff.

Ett sådant utslag av underrätt, enligt vilket förbrytare kan förordnas att hållas i tvångsinrättning, skall underställas hovrätts prövning. Förordnande om återfallsförbrytares intagande i tvångsinrättning utfärdar en för hela landet gemensam fängelsedomstol. Fängelsets direktion (direktören, pastorn och läkaren) äger att dessförinnan till fängelsedomstolen avgiva utlåtande, därom, huruvida man kan antaga att straffet länder fänge till förbättring. Fänge skall likväl först i fängelse utstå den del av strafftiden, under vilken han enligt allmänna bestämmelser bör hållas i enskild cell. Denna tid varar, beroende av straffets längd, från 4 månader til halvtannat år.

Fängelsedomstolen består av chefen för fångvårdsväsendet samt av tre andra av republikens president för fem år i sänder förordnade ledamöter, av vilka en bör vara förfaren i domarevärv och en läkare med erfarenhet i sinnessjukvård. Republikens president förordnar ordförande och viceordförande i fängelsedomstolen bland dess lagfarna ledamöter samt en suppleant för varje förordnad ledamot. Fängelsedomstolens ledamöter skola avlägga domareed. Med avseende å fängelsedomstolen skall i tillämpliga delar lända till esterrättelse, vad om domarejäv och omröstning i överrätt är gällande. De till behandling föreliggande ärendena föredragas av ordföranden. Över utslagen få besvär icke anföras.

Fängelsedomstolen skall genom förmedling av straffanstaltens föreståndare tillställa återfallsförbrytare skriftligt meddelande om de skäl, som anses påkalla hans intagning i tvångsinrättning, och bör återfallsförbrytare, för framställande av anmärkningar, jämväl beredas tillfälle att under tillsyn granska i fängelsedomstolen förvarade, honom rörande handlingar. På åtgärd av straffanstaltens föreståndare bör återfallsförbrytare erhålla nödigt bistånd för avfattande

och framställande av anmärkningar. Förbrytare kan på egen bekostnad anskaffa biträde utom straffanstalten. Muntliga anmärkningar kunna anföras hos fängelsedomstolens ordförande eller ledamot, av vilken de böra antecknas i protokoll, som ofördröjligen skall tillställas fängelsedomstolen. Anmärkning bör göras inom en månad efter det förenämnda meddelande blivit återfallsförbrytare delgivet, såframt ej fängelsedomstolen beviljar längre frist.

Önskar och kan den, som hållas i tvångsinrättning, på egen bekostnad anskaffa sig i någon mån bättre kost eller större bekvämlighet än vad honom i inrättningen tillkommer, må sådant med fäst avseende vid hans uppförande kunna honom medgivas, såframt ej ordningen inom inrättningen därigenom störes eller säkerheten i hans förvaring äventyras. Den, som hållits i tvångsinrättning två år utöver tiden för frihetsstraffet, kan av fängelsedomstolen, där synnerliga skäl förefinnas, på av densamma fastställda villkor på prov frigivas för en tid av sammanlagt högst två veckor om året. I övrigt länder i tillämpliga delar till efterrättelse, vad om fånge i allmänhet och om fånge, som undergår straff i högsta fångklass, särskilt är stadgat, eller den lindrigaste form av fängelseordning som i Finland gäller för verkställighet av straff.

Fängelsedomstolens ordförande och ledamöter skola enligt fängelsedomstolens bestämmelser årligen inspektera tvångsinrättningarna samt över inspektionen avgiva berättelse til justitieministeriet och fängelsedomstolen.

Dömes den, som intagits i tvångsinrättning, till frihetsstraff, skall han, sedan han utstått den del av det nya straffet, varunder han bör hållas i enskild cell, åter intagas i tvångsinrättningen. Har han att avtjäna fängelsestraff, antingen såsom ovillkorligt eller såsom förvandlingsstraff för böter, i högst sex månader, avgöre fängelsedomstolen, huruvida han alls skall insättas i fängelse för att undergå straffet. Den, som förordnats att intagas i tvångsinrättning, skall anses hava till fullo utstått det honom ådömda fri-

hetsstraffet, så snart han varit intagen i straffanstalt och tvångsinrättning sammanlagt den tid, varunder han ådömts att utstå frihetsstraff.

Fängelsedomstolen må kunna förordna om villkorlig frigivning av i tvångsinrättning intagen person, som varit där tre år utöver tiden för frihetsstraffet, därest denne ej längre anses vara för den allmänna eller enskilda säkerheten vådlig. Dock må ej den, som redan en gång blivit slutligt frigiven från tvångsinrättning, villkorligen frigivas, innan han varit i tvångsinrättningen tio år utöver tiden för straffet. Har ej förordnande om villkorlig frigivning av den, som bör intagas i tvångsinrättning, meddelats efter förloppet av den stadgade kortaste tiden, skall frågan därom städse en gång om året ånyo upptagas till prövning.

Efterkommer ej villkorligen frigiven honom meddelade föreskrifter och anvisningar, skall där han av denna eller annan anledning befinnes vara för den allmänna eller enskilda säkerheten vådlig, den villkorliga frigivningen av fängelsedomstolen återkallas. Dömes han till frihetsstraff för nytt brott, bör den villkorliga frigivningen återkallas. Den, vilkens villkorliga frigivning blivit på detta sätt återkallad, kan av fängelsedomstolen ånyo villkorligen frigivas, såsnart han under minst ett år varit i tvångsinrättning. Dock kan den, som på grund av begånget nytt brott ådömts strängare straff, än sex månaders fängelse, endast under de förutsättningar, för vilka redogjorts i föregående stycke, ånyo villkorligen frigivas.

Ordföranden i fängelsedomstolen äger rätt att förordna om häktning av villkorligen frigiven.

Har villkorlig frigivning ej återkallats inom fem år efter frigivningen, skall den sakfällde anses hava blivit slutligt frigiven från tvångsinrättningen.

Såsom ur redogörelsen framgår, har Finlands nya lag icke intagit den i flere länder omfattade ståndpunkten, att det en allmäntfarlig förbrytare ådömda straffet först i sin helhet verkställles innan skyddsåtgärd eller intagning i tvångs-

inrättning tillämpas. Icke heller stadgar den om användandet av skyddsåtgärd enbart i stället för straff. Enligt lagen skall den del av straffet, under vilken fånge skall vara i ensamhet, först utstås till slut. Därefter kan fånge genast överföras till tvångsinrättning. Men han kan även fortfarande hållas i fängelse för att utstå straff och konstateras då på grund av de iakttagelser, som göras under denna tid, huruvida han genom straffet kan förbättras. Detta iakttagande kan fortgå ända till strafftidens slut. Om man härvid kommer till ett negativt resultat, skall fånge före strafftidens utgång överföras till tvångsinrättning.

Den av lagen skapade skyddsåtgärden gäller i princip för livstiden, den är icke bunden vid någon bestämd tid. Det beror enbart på förbrytarens uppförande och hans möjlighet att inpassa sig i samhället, när han befrias från att vara underkastad samhällets skyddsåtgärd. Ändamålet med samtliga straff bör vara, att förbättra förbrytaren. Fastän det är fråga om såsom farliga befunda återfallsförbrytare, har samhället icke rätt att uppge hoppet om deras slutliga förbättring under årens lopp. Den allmänna domstolen, som icke följer med den dömdes liv och öden efter domen, kan icke äga förutsättningar att bedöma, vad det av densamma ådömda straffet har verkat. Därför fördelar Finlands nya lag handhavandet av denna viktiga rätt, som avser att skydda samhället, men som djupt ingriper i individens frihet, rätten att isolera denna från samhället, mellan den allmänna domstolen och en särskild fackmannadomstol. Den allmänna domstolens uppgift är att efter regelrätt kontradiktoriskt processförfarande fastställa att förbrytaren är farlig för den allmänna eller enskilda säkerheten, varvid domstolen förordnar, att om vissa förutsättningar som senare kunna konstateras, äro förhanden, den dömde skall intagas i tvångs asyl. Detta utslag skall ännu underställas överrätts prövning. Om domen vinner laga kraft, skall fackmannadomstolen, fängesedomstolen, göra sig förtrogen med den som farlig förklarade förbrytarens personlighet,

hans hemförhållanden och uppfostran, hans lynne och levnadsöden, samt göra sig underrättad om hans tillstånd under den tid straffet varar och förordna, huruvida man skall nöja sig med straffets verkställande eller om det av lagen erbjudna skyddsmedlet skall tillgripas. Lagen överlämnar på sätt och vis den farliga förbrytaren åt fängelse-
domstolen, som har ett ansvarsfullt värv att, utan att förgöta individens rättigheter och förmåner, skydda samhället mot de element som allvarsamt störa detsamma. Genom tillsättande av en dylik särskild fackmannadomstol har grunden lagts för en vidare utveckling. Det är sannolikt att fängelse-
domstolen framdeles kommer att erhålla befogenhet till en mångsidigare verksamhet vid vården av fångarna. Högsta domstolen föreslog redan vid beredning av lagen, att fängelse-
domstolen skulle få i uppdrag att i allmänhet handlägga ärenden om fångars försättande i villkorlig frihet och återkallandet av densamma.

Då lagen var på ett förberedande stadium var det fråga om skyddsåtgärder även gentemot sinnessvaga, allmänt-
farliga förbrytare, men då reformeringen av lagstiftningen angående sinnessjuka för närvarande är aktuell, önskade man framskjuta frågan.
